28. 6. 2023

ID: 116573

Ztížení společenského uplatnění

Pokud soudy nepřistoupily k zadání revizního znaleckého posudku, nelze v jejich postupu prima facie shledat porušení stěžovatelčiných ústavně zaručených práv. Takový postup by však měl navazovat na řádné osvětlení závěrů znalce v rámci jeho výslechu. Soudy by také měly v odůvodnění dostatečně a přesvědčivě zdůvodnit, proč považují závěry obsažené ve znaleckém posudku za jasné a úplné a proč nepřistoupily, i přes návrhy stěžovatelky, k provedení revizního znaleckého posudku. V případě nedostatečného odůvodnění jde o procesní pochybení v podobě tzv. opomenutého důkazu.

Soudům nelze z čistě formálního hlediska vytknout, že i za situace, kdy stěžovatelkou napadená rozhodnutí byla vydána již za účinnosti nového občanského zákoníku (který k 1. 1. 2014 zrušil vyhlášku č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění), postupovaly při stanovení výše odškodnění za ztížení společenského uplatnění v souladu s přechodnými ustanoveními občanského zákoníku podle úpravy obsažené ve vyhlášce 440/2001 Sb. Ustanovení § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. však umožňovalo soudům ve zvlášť výjimečných případech, hodných mimořádného zřetele, výši odškodnění stanovenou podle této vyhlášky přiměřeně zvýšit. Při rozhodování o odčinění újmy na zdraví měly obecné soudy i podle této právní úpravy stanovit peněžitou náhradu ve výši odpovídající zásadám slušnosti, tak jak je za současného právního stavu výslovně upraveno v § 2958 občanského zákoníku.

Není možné odhlédnout od toho, že současná právní úprava a soudní praxe opustila dosavadní princip určení výše náhrady za vznik překážky lepší budoucnosti. Soudy při určování výše odškodnění vycházejí z Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Obecné soudy mají podpůrně při úvaze o přiměřené výši odškodnění vzít v potaz i tuto Metodiku.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. I.ÚS 2221/22 ze dne 2.5.2023)
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti H. V., zastoupené Mgr. R.T., advokátem se sídlem P., proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2022 č. j. 25 Cdo 1545/2021-694, rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 21. 1. 2021 č. j. 17 Co 295/2020-663 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 22. 5. 2020 č. j. 25 C 394/2013-610, za účasti Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 8, jako účastníků řízení, a Kooperativy pojišťovny, a. s., Vienna Insurance Group, jako vedlejšího účastníka řízení, tak, že výrokem II. rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 22. 5. 2020 č. j. 25 C 394/2013-610, rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 21. 1. 2021 č. j. 17 Co 295/2020-663 a usnesením Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2022 č. j. 25 Cdo 1545/2021-694 bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu a spravedlivý (řádný) proces podle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 ve spojení s čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 22. 5. 2020 č. j. 25 C 394/2013-610 ve výroku II., rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 21. 1. 2021 č. j. 17 Co 295/2020-663 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2022 č. j. 25 Cdo 1545/2021-694 se ruší.

Z odůvodnění

I. Vymezení věci

1. Stěžovatelka se, s odvoláním na porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a

svobod (dále jen "Listina") a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva"), domáhá zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí.

II. Řízení před obecnými soudy

2. Z obsahu napadených rozhodnutí a ústavní stížnosti se podává, že se stěžovatelka domáhala po žalovaných zaplacení peněžité částky z titulu náhrady škody na zdraví (ztížení společenského uplatnění). Škoda jí vznikla při dopravní nehodě zaviněné žalovaným jako řidičem vozidla pojištěného u žalované. Obvodní soud pro Prahu 8 v řízení po zrušení rozhodnutí odvolacím soudem přiznal žalobkyni částku 422 940 Kč a Městský soud v Praze toto rozhodnutí potvrdil. Nejvyšší soud zrušil obě rozhodnutí v části, kterými byla zamítnuta žaloba v rozsahu 4 523 460 Kč, a věc vrátil obvodnímu soudu k dalšímu řízení. Dovolací soud shledal u stěžovatelky případ hodný mimořádného zvýšení odškodnění. Řízení bylo zatíženo vadou, když nebylo náležitě posouzeno zhodnocení psychických následků u stěžovatelky a nebylo připuštěno doplnění dokazování. Obvodní soud napadeným rozsudkem uložil žalovaným povinnost zaplatit stěžovatelce částku 962 940 Kč, ve zbývající části žalobu zamítl. Po provedeném dokazování dospěl k závěru, že jde o zvlášť výjimečný případ hodný mimořádného zřetele a základní odškodnění proto navýšil na dvojnásobek. Městský soud v Praze ve výroku ve věci samé rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Ztotožnil se se skutkovými a právními závěry soudu prvního stupně, celkovou přiznanou výši zadostiučinění posoudil jako adekvátní. Nejvyšší soud dovolání stěžovatelky odmítl pro nepřípustnost.

III. Argumentace stěžovatelky

3. Stěžovatelka v ústavní stížnosti rekapituluje dosavadní průběh řízení a uvádí vady, které spatřuje v postupu soudů v průběhu řízení na prvním i druhém stupni a před soudem dovolacím i v jejich rozhodnutích. Lze shrnout, že hlavní námitky stěžovatelky směřují k procesu dokazování a skutkovým závěrům z tohoto procesu vzešlým. Stěžovatelka se kriticky staví ke znaleckému posudku předloženému žalovaným a hodnocení tohoto důkazu soudy, hodnocení posudku předloženého stěžovatelkou a také neprovedení stěžovatelkou navrhovaného důkazu (revizním) znaleckým posudkem. Soudy podle stěžovatelky také nedostatečně odůvodnily svá rozhodnutí. Nejvyššímu soudu dále vytýká, že se odklonil od své judikatury, když dospěl k závěru, že úvaha odvolacího soudu o výši odškodnění není zjevně nepřiměřená.

IV. Vyjádření účastníků a vedlejších účastníků řízení

4. Nejvyšší soud uvedl, že stěžovatelka v ústavní stížnosti opakuje námitky, uplatněné již v dovolání, s nimiž se Nejvyšší soud vypořádal v odůvodnění svého rozhodnutí. Pokud odvolací soud na základě zjištěných skutkových okolností považoval za přiměřené zvýšení odškodnění za ztížení společenského uplatnění na dvojnásobek, nešlo o úvahu nepodloženou nebo nesprávnou a přiznanou náhradu nelze považovat za nepřiměřeně nízkou. Stejně tak nesouhlasí ani s námitkou absence řádného odůvodnění rozhodnutí v části týkající se otázky neprovedených důkazů a nedostatečně zjištěného skutkového stavu.

5. Městský soud v Praze pouze odkázal na odůvodnění svého rozsudku.

6. Obvodní soud pro Prahu 8 odkázal na vydaná rozhodnutí v dané věci, protokoly z jednání a znění původně podané žaloby. Uvedl, že má za to, že napadená rozhodnutí jsou v souladu nejen se zákonem, ale i s principy spravedlnosti. Dále doplnil, že stěžovatelce byla přiznána část uplatněných nároků na náhradu škody v rámci adhezního řízení a také upozornil, že velmi nepříznivý dopad na průběh řízení měla nespolupráce stěžovatelky na počátku řízení. Stěžovatelka netvrdila rozhodné

skutečnosti, nedostavovala se na jednání a odmítla účastnický výslech. Soud tedy vycházel z dostupných důkazů, zejména znaleckého posudku doc. Hrnčíře. Vyšetření znalcem není nutné, znalec vychází z diagnóz stanovených ošetřujícím lékařem.

7. Vedlejší účastnice Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group uvádí, že se soudy velmi pečlivě zabývaly danou věcí, rozhodnutí podrobně odůvodnily. Stěžovatelka není spokojena s bodovým hodnocením provedeným znalcem doc. Hrnčířem a znalkyní MUDr. Léblovou. Odmítání tohoto hodnocení však nebylo stěžovatelkou jakkoliv srozumitelně zdůvodněno, pouze trvala na ohodnocení provedeném lékaři MUDr. Novákem a MUDr. Tomanem, jejichž stanoviska však nebyla znaleckým posudkem. K zajištění oponentního znaleckého posudku však nepřistoupila. Soud navíc požádal o doplnění znaleckého posudku znalce doc. Hrnčíře. Soud přibral i znalkyni z oboru psychiatrie a znalkyně žalobkyni osobně vyšetřila. Důvody pro revizní znalecký posudek nebyly podle vedlejší účastnice dány. Pokud stěžovatelka namítá, že soudy nezdůvodnily odmítnutí stěžovatelkou předloženého posudku MUDr. Němce, je podstatné říci, že ten byl v daném řízení nepoužitelný, neboť v něm znalec postupoval podle Metodiky odškodňování nemateriální újmy, k úrazu ale došlo dne 15. 6. 2012, tedy za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, a vyhlášky č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění (dále jen "vyhláška č. 440/2001 Sb."). Právní hodnocení soudů odpovídá náležitě a správně zjištěnému skutkovému stavu a je s ním v souladu. Vedlejší účastnice se dále vyjádřila k námitce stěžovatelky ohledně nedostatečného poučení podle § 118a o. s. ř.

8. Vedlejší účastník R. M. se k ústavní stížnosti nevyjádřil, čímž se současně svého postavení v tomto řízení vzdal, což vyplývá z ust. § 63 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), ve spojení s § 101 odst. 4 občanského soudního řádu.

9. Ústavní soud vyjádření nezasílal k replice, neboť neobsahovala žádné nové závažné skutečnosti nebo argumentaci, která by měla vliv na posouzení věci. Nadto z materiálního hlediska nelze přehlédnout, že Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl.

V. Upuštění od ústního jednání

10. Ústavní soud v souladu s ustanovením § 44 zákona o Ústavním soudu uvážil, že ve věci není třeba konat ústní jednání, neboť by nijak nepřispělo k dalšímu, resp. hlubšímu objasnění věci, než jak se s ní seznámil z vyžádaného spisu a z písemných úkonů stěžovatelky, účastníků řízení a vedlejší účastnice řízení. Nenařízení ústního jednání odůvodňuje i skutečnost, že Ústavní soud nepovažoval ani za potřebné provádět dokazování.

VI. Procesní předpoklady řízení a důvodnost návrhu

11. Poté, co Ústavní soud konstatoval, že ústavní stížnost je přípustná, je podána včas a splňuje ostatní náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu], a ověřil, že tvrzení obsažená v ústavní stížnosti mají oporu v listinných podkladech, dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

VII. Hodnocení Ústavního soudu

a) Obecná východiska

12. Ústavní soud připomíná, že jako soudní orgán ochrany ústavnosti je oprávněn do rozhodovací činnosti ostatních soudů zasahovat jen tehdy, pokud chybná interpretace či aplikace podústavního práva nepřípustně postihuje některé z ústavně zaručených základních práv či svobod nebo je v rozporu s požadavky spravedlivého (řádného) procesu či s obecně sdílenými zásadami spravedlnosti. Postup v soudním řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad jiných než ústavních

předpisů, jakož i jejich aplikace při řešení konkrétních případů a věcné posouzení předmětu sporu, přísluší nezávislým civilním soudům. Zřetelně tak akcentuje doktrínu minimalizace zásahů do činnosti jiných orgánů veřejné moci, která je odrazem skutečnosti, že Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů (čl. 83 Ústavy). Proto mu nepřísluší ingerovat do jejich ústavně vymezené pravomoci, pokud jejich rozhodnutím, příp. v průběhu procesu mu předcházejícího, nedošlo k zásahu do ústavně zaručených práv.

13. Z ústavního principu nezávislosti soudů vyplývá též zásada volného hodnocení důkazů obsažená v § 132 o. s. ř. Pokud civilní soud postupuje v souladu s ustanoveními občanského soudního řádu, Ústavnímu soudu nepřísluší "hodnotit" hodnocení důkazů, a to ani kdyby měl ohledně provedeného dokazování pochybnosti (srov. sp. zn. III. ÚS 23/93).

14. Ústavní soud by byl povolán zasáhnout do pravomoci soudů a jejich rozhodnutí zrušit pouze za předpokladu, že by právní závěry obsažené v napadených rozhodnutích byly v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními anebo z nich v žádné možné interpretaci nevyplývaly (srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 84/94), popřípadě byla-li by skutková zjištění v extrémním nesouladu s provedenými důkazy (srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 166/95). Ústavní soud také ve své konstantní rozhodovací praxi vyložil, za jakých podmínek má nesprávná aplikace či interpretace podústavního práva za následek porušení některého z ústavně zaručených základních práv a svobod. V procesu dokazování může jít o případ tzv. opomenutých důkazů, dále případy důkazů získaných, a tudíž posléze i použitých v rozporu s procesními předpisy, a případy svévolného hodnocení důkazů provedeného bez jakéhokoliv akceptovatelného racionálního logického základu. Ústavní soud jako soudní orgán ochrany ústavnosti je tak v daném ohledu povolán korigovat pouze nejextrémnější excesy (srov. nález sp. zn. IV. ÚS 570/03).

b) Znalecké dokazování

15. V daném případě obecné soudy vystavěly svá rozhodnutí převážně na znaleckém posudku doc. Hrnčíře. Znalecký posudek je jedním z důkazních prostředků výslovně upravených v občanském soudním řádu. Ten v § 127 odst. 1 stanoví, že soud znalce vyslechne; znalci může také uložit, aby posudek vypracoval písemně. Místo výslechu znalce se může soud v odůvodněných případech spokojit s písemným posudkem znalce. Z uvedeného zřetelně vyplývá, že primární formou znaleckého posudku je forma ústní. Soud vedle toho může požadovat i jeho písemné zpracování. Pouze v odůvodněných případech se může soud spokojit s písemným posudkem znalce.

16. Potřeba výslechu znalce přichází samozřejmě v úvahu v případech, kdy se objeví pochybnost o správnosti posudku nebo je-li posudek nejasný nebo neúplný. V takovém případě je nutné požádat znalce o vysvětlení. Kdyby to nevedlo k žádoucímu výsledku, soud nechá znalecký posudek přezkoumat jiným znalcem (§ 127 odst. 2 o. s. ř.). K výslechu znalce musí soud přistoupit i tehdy, pokud účastník řízení vznáší proti závěrům znalce odůvodněné výhrady, jejichž vyjasnění je pro rozhodnutí ve věci samé podstatné, a to i v případě, že soud jinak nemá pochybnosti o správnosti písemného posudku (srov. sp. zn. 21 Cdo 2458/2009).

17. Obecné soudy však v dané věci ani přes opakované námitky stěžovatelky vůči závěrům obsaženým v písemně zpracovaném znaleckém posudku nepřistoupily k výslechu znalce. Tyto námitky lze přitom považovat za zásadní, když se dotýkaly např. nevyšetření stěžovatelky znalcem či zpracování posudku na základě neaktuální zdravotní dokumentace. Stěžovatelka by navíc v případě výslechu znalce měla možnost vznést námitky uplatněné vůči znaleckému posudku a znalec by tak na ně mohl bezprostředně reagovat a své závěry, obsažené již ve zpracovaném posudku, případně obhájit. Postup soudu spočívající v nevyslechnutí znalce, a to i za situace, kdy jedna ze stran sporu vznesla pochybnosti o závěrech v posudku obsažených, je tím spíše zarážející v situaci, kdy se závěry soudu opírají především o tento znalecký posudek. Důvody, proč soudy nepřistoupily k výslechu

znalce a aplikovaly tak výjimku z obecného pravidla, v odůvodnění rozhodnutí absentují.

18. Stěžovatelka v řízení navrhovala doplnění dokazování revizním znaleckým posudkem. Ústavní soud k tomu předesílá, že nesouhlas účastníka se závěry znaleckého posudku sám o sobě nevede k závěru o nutnosti zpracovat revizní posudek. Soud nemá povinnost ustanovit revizního znalce ani v případě rozporu mezi dvěma znaleckými posudky. Soud má přistoupit k nařízení revizního znaleckého posudku tehdy, je-li zde i po podání vysvětlení znalcem pochybnost o správnosti posudku nebo je-li posudek nejasný nebo neúplný, a to až po podání vysvětlení znalcem (§ 127 odst. 2 o. s. ř.). K tomu srov. i rozhodnutí Nejvyššího soudu, podle něhož "o přezkoumání dvou vzájemně rozporných znaleckých posudků dalším znalcem, příp. znaleckým ústavem, lze rozhodnout jen tehdy, neodstraní-li tento rozpor soud sám po slyšení obou znalců. Samotný rozdíl mezi dvěma posudky však nezakládá povinnost ustanovit revizního znalce, jsou-li pochybnosti soudu o jednom z posudků odstraněny, zatímco pochybnosti o druhém jsou po výslechu zpracovatele naopak zesíleny." (srov. sp. zn. 29 Cdo 4153/2015).

19. Pokud tedy soudy nepřistoupily k zadání revizního znaleckého posudku, nelze v jejich postupu prima facie shledat porušení stěžovatelčiných ústavně zaručených práv. Takový postup by však měl navazovat na řádné osvětlení závěrů znalce v rámci jeho výslechu. Soudy by také měly v odůvodnění dostatečně a přesvědčivě zdůvodnit, proč považují závěry obsažené ve znaleckém posudku za jasné a úplné a proč nepřistoupily, i přes návrhy stěžovatelky, k provedení revizního znaleckého posudku. Odůvodnění napadených rozhodnutí soudů je však v tomto směru nedostatečné. Soud se tak dopustil procesního pochybení v podobě tzv. opomenutého důkazu (srov. sp. zn. II. ÚS 1738/16).

c) K odůvodnění rozhodnutí

20. K odůvodnění rozhodnutí má Ústavní soud i další připomínky. Požadavky na odůvodnění rozhodnutí jsou zakotveny v § 157 odst. 2 o. s. ř. Soud má zejména dbát na to, aby odůvodnění rozsudku bylo přesvědčivé. V odůvodnění rozsudku uvede, čeho se žalobce (navrhovatel) domáhal a z jakých důvodů a jak se ve věci vyjádřil žalovaný (jiný účastník řízení), stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má za prokázané a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce. Výslovně je zakázáno ze spisu opisovat skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy.

21. Dlouhé odstavce a doslovné opisy částí spisu v odůvodnění rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 8 samy o sobě uvedeným požadavkům na odůvodnění neodpovídají. Z odůvodnění rozhodnutí navíc nevyplývá, jaká konkrétní skutková zjištění soud z provedených důkazů učinil. Soud se tak dopustil nepřípustných souhrnných zjištění, která zakládají prakticky nepřezkoumatelnost rozhodnutí (srov. sp. zn. I. ÚS 336/2000).

22. S ohledem na výše uvedené Ústavnímu soudu nezbývá, než konstatovat, že v postupu soudů při provádění dokazování, hodnocení důkazů a odůvodnění jejich rozhodnutí shledal porušení ústavně zaručených práv stěžovatelky, a to konkrétně čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny.

d) Výše odškodnění

23. Stěžovatelka v ústavní stížnosti dále namítá, že odškodnění za ztížení společenského uplatnění přiznané obecnými soudy ve výši dvojnásobku základního bodového ohodnocení podle vyhlášky č. 440/2001 Sb. je zjevně nepřiměřené. Ústavní soud opakovaně judikuje, že před Ústavním soudem nelze vést pokračující polemiku s obecnými soudy, s jejichž rozhodnutími stěžovatel nesouhlasí. Výjimkou v rovině hmotněprávního posouzení věci, představují situace flagrantního ignorování příslušné kogentní normy nebo zjevného a neodůvodněného vybočení ze standardů právního výkladu,

jež je v nauce a v soudní praxi respektován, resp. použití výkladu, jemuž chybí smysluplné odůvodnění, a představuje tak interpretační libovůli.

24. Stěžovatelka utrpěla újmu na zdraví s trvalými následky v důsledku nezaviněné dopravní nehody při srážce jejího osobního automobilu s automobilem řízeným vedlejším účastníkem. K dopravní nehodě došlo v roce 2012. Soudy postupovaly při svém rozhodování na základě dnes již zrušené vyhlášky č. 440/2001 Sb. Podle § 7 této vyhlášky se výše odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění stanoví na základě bodového ohodnocení stanoveného v lékařském posudku. Pro určení výše odškodnění nebylo v zásadě relevantní, jak se daná újma na zdraví promítla do života konkrétního člověka, ale to, o jakou újmu šlo. Stejně tak nebyla vlivem ekonomických faktorů v průběhu času odpovídající vyhláškou č. 440/2001 Sb. nastavena finanční hodnota bodu. Hodnocení překážky lepší budoucnosti na základě etiologického přístupu tak vykazovalo zásadní nedostatky a nezohledňovalo konkrétní okolnosti případu. Ustanovení § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. však umožňovalo soudům ve zvlášť výjimečných případech, hodných mimořádného zřetele, výši odškodnění stanovenou podle této vyhlášky přiměřeně zvýšit. Při rozhodování o odčinění újmy na zdraví měly obecné soudy i podle této právní úpravy stanovit peněžitou náhradu ve výši odpovídající zásadám slušnosti, tak jak je za současného právního stavu výslovně upraveno v § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen "o. z.").

25. Znalecký posudek je i v případě odškodňování újmy na zdraví v podobě překážky lepší budoucnosti pouze jedním z důkazních prostředků, a jako k takovému k němu má být i přistupováno. Při posuzování otázky, jak se určitá újma na zdraví projeví v životě konkrétního člověka, navíc není vždy nutné odborných znalostí znalce a je tedy možné, aby si danou otázku posoudil sám soud či k tomu využil jiného důkazního prostředku (srov. také nález sp. zn. I. ÚS 1010/22). V určitých případech však samozřejmě význam znaleckého posudku zpochybnit nelze.

26. Není však možné přenášet odpovědnost za rozhodnutí ze soudu na znalce a jeho závěry mechanicky přebírat do rozhodnutí. Znalecký posudek je třeba hodnotit stejně jako každý jiný důkaz podle zásady volného hodnocení důkazů zakotvené v § 132 o. s. ř., tj. každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti. Znalecký posudek je nutno hodnotit stejně pečlivě jako každý jiný důkaz; ani on a priori nepožívá větší důkazní síly (srov. sp. zn. I. ÚS 4457/12). Jak upozornil Ústavní soud ve svém nedávném nálezu, "rozhodnutí o tom, jaká částka je k odčinění újmy poškozeného přiměřená, má být podepřeno pro účastníky srozumitelnou úvahou, nikoli prostým odkazem na znalecký posudek. Soudy tedy ve svých rozhodnutích nemohou bez dalšího přebírat závěry znalců, kteří jen mechanicky opisují tabulkové výpočty výše odškodnění z Metodiky k náhradě za bolest a ztížení společenského uplatnění." (nález sp. zn. I. ÚS 1010/22). Tyto závěry jsou bez dalšího přenositelné i na rozhodování o výši odškodnění na základě vyhlášky 440/2001 Sb.

27. To znamená, že soudy při určení přiměřené výše náhrady za ztížení společenského uplatnění měly brát v potaz nejen závěry znaleckého posudku, resp. bodové ohodnocení z něho vzešlé, ale provést i další důkazy k prokázání relevantních okolností konkrétního případu a při své úvaze je zohlednit. Relevantním se jeví nejen to, jak daný úraz ovlivnil život poškozené, ale i zasazení do ekonomického kontextu doby přiznání náhrady (srov. též nález sp. zn. I. ÚS 1010/22).

28. V posuzovaném případě soudy sice v dané věci aplikovaly § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. a přistoupily k navýšení odškodnění na dvojnásobek základního bodového ohodnocení, při určení výše odškodnění však vycházely především ze znaleckého posudku zpracovaného doc. Hrnčířem a jeho bodového ohodnocení obsaženého v posudku. Zmiňují sice to, že stěžovatelka vedla před úrazem velmi aktivní život, z rozhodnutí však není zřejmé, jakým způsobem se tato okolnost projevila ve výsledné přiznané částce. V úvahách soudu chybí i přihlédnutí ke skutečnosti, že k úrazu došlo v roce 2012 a napadená rozhodnutí byla vydána v průběhu let 2020-2022. Tyto individuální skutečnosti ostatně soudy opominuly i při odůvodnění přiměřenosti výše odškodnění ve srovnání s

jinými případy řešenými před obecnými soudy.

29. Soudům nelze z čistě formálního hlediska vytknout, že i za situace, kdy stěžovatelkou napadená rozhodnutí byla vydána již za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (který k 1. 1. 2014 zrušil vyhlášku č. 440/2001 Sb.), postupovaly při stanovení výše odškodnění za ztížení společenského uplatnění v souladu s přechodnými ustanoveními občanského zákoníku podle úpravy obsažené ve vyhlášce 440/2001 Sb. Není však možné odhlédnout od toho, že současná právní úprava a soudní praxe opustila dosavadní princip určení výše náhrady za vznik překážky lepší budoucnosti. Podle § 2958 o. z. platí, že vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti. Soudy při určování výše odškodnění vycházejí z Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (dále jen "Metodika"). Pro určení výše odškodnění není relevantní úraz samotný, ale to, jakým způsobem zasáhne do jednotlivých oblastí života poškozeného. Při určení výše náhrady se vychází ze 400-násobku průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného, tj. kdy je možno přistoupit k vyčíslení náhrady. Takto nastavený základ reflektuje vývoj hladiny cen a ekonomické ukazatele a není nutné jej opakovaně revidovat. I v případě Metodiky však platí, že soud má přiznat odškodnění újmy na zdraví spočívající ve ztížení společenského uplatnění ve výši odpovídající zásadě slušnosti. Metodika vycházející z dosavadní judikatury soudů a následně opět vtělená do rozhodnutí Nejvyššího soudu působí pouze jako ustálená rozhodovací praxe ve smyslu § 13 o. z. a soudy s ní nemohou pracovat pouze mechanicky. Za současného stavu je výše náhrady podle Metodiky při 100% omezení cca 15 000 000 Kč. Pokud stěžovatelce bylo přisouzeno 1 385 880 Kč, odpovídalo by to cca 9 procentním bodům ze stoprocentního základu. Ústavnímu soudu nepřísluší hodnotit, zda takovéto omezení odpovídá danému skutkovému stavu, obecné soudy však měly podpůrně při úvaze o přiměřené výši odškodnění vzít v potaz i tuto Metodiku. V odůvodnění rozhodnutí se však žádné takové úvahy soudu při určení výše odškodnění neobjevují. Úvaha soudů týkající se určení výše náhrady podle pravidel slušnosti tak není dostatečná.

30. S ohledem na výše uvedené Ústavní soud konstatuje, že také v postupu soudů při stanovení přiměřené výše odškodnění shledal porušení práva stěžovatelky podle čl. 36 odst. l Listiny ve spojení s čl. 7 odst. 1 Listiny.

e) Průtahy v řízení

31. Ač z principu subsidiarity ústavní stížnosti k jiným právním prostředkům způsobilým poskytnout ochranu právům (srov. sp. zn. IV. ÚS 391/07), nepřísluší Ústavnímu soudu v této věci vyslovit existenci průtahů porušujících právo na projednání věci bez zbytečných průtahů, resp. v přiměřené lhůtě, Ústavní soud nad rámec výše uvedeného konstatuje, že spor trvající devět let lze považovat za extrémně dlouhé řízení, a to obzvláště v dané lidsky citlivé věci. Stěžovatelce nemůže jít k tíži její počáteční pasivita v řízení, kdy její právní zástupkyně soudu řádně osvětlila, z čeho vyplývala. Pasivita jistě nemůže představovat výlučný důvod pro dlouho trvající řízení, když kasačním rozhodnutím Nejvyššího soudu byl spor vrácen na počátek řízení a v navazujících řízeních byla vydána nyní napadená rozhodnutí. Stěžovatelka má však k dispozici jiné procesní prostředky k případné ochraně. Z vyjádření Obvodního soudu pro Prahu 8 je ostatně zřejmé, že stěžovatelka již využila postupu podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Po kasačním zásahu Ústavního soudu se stěžovatelce případně otevřou i další možnosti, jak případné průtahy v řízení řešit (srov. sp. zn. IV. ÚS 2519/07).

VIII. Závěr

32. Na základě výše uvedeného Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) a § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu rozhodl, jak je ve výroku nálezu uvedeno.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Insolvence a SJM
- Vedlejší účastník
- Plat
- Podnájem bytu (exkluzivně pro předplatitele)
- Pojištění (exkluzivně pro předplatitele)
- Předkupní právo (exkluzivně pro předplatitele)
- Restituce (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitel (exkluzivně pro předplatitele)
- Odporová žaloba
- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek